

Terminid

Marek Laane tõlgitud Mandriva Linuxi käsiraamatu alusel

account - konto

UNIX® süsteemides nime, isikliku kataloogi, parooli ja shelli kombinatsioon, mida pruukides kasutajal on võimalik süsteemiga ühineda.

alias

Mehhanism, mida shell kasutab mingi stringi asendamiseks teisega enne käsu täitmist. Kõiki antud seansis defineeritud aliaseid näeb käsuga alias.

ACPI

Advanced Configuration and Power Interface ehk täiustatud konfiguratsiooni- ja toiteliides. Mõeldud riistvara tuvastamiseks ja seadistamiseks ning volutarbe juhtimiseks. Erinevalt APM-ist, mis tugineb ainult BIOS-ele, tugineb ACPI ka operatsioonisüsteemile, mistõttu on kasutaja jaoks lihtsam. ACPI pakub ka serveritele ja tööjaamadele volutarbe haldamise võimalusi.

APM

Advanced Power Management ehtäiustatud toitehaldus. Mõne BIOS-e korral saab seda kasutada masina saatmiseks ooteseisundisse (standby) pärast teatud aega mitteaktiivsust. Sülearvutitel annab APM ka teada aku olekust ja (kui see on toetatud) aku oletatavast järelejäänud tööajast. Uuemates sülearvutites on siiski kasutusel pigem juba ACPI kui APM.

ARP

Address Resolution Protocol ehk aadressiteisenduse protokoll. Internetiprotokoll, mida kasutatakse Internetiaadressi dünaamiliseks sidumiseks füüsilise (riistvaralise) aadressiga kohtvõrgus. Selle kasutamine on piiratud võrkudega, mis toetavad riistvara-aadresside levitamist.

ASCII

American Standard Code for Information Interchange ehk Ameerika infovahetuse standardkood. Seda kasutatakse sümbolite, sealhulgas juhtsümbolite salvestamiseks arvutis. Paljud 8-bitised koodid (näiteks ISO-8859-1, mis on Linuxis vaikimisi kooditabel, kui Te ei ole just valinud midagi muud, näiteks UTF-8) sisaldavad alumises pooles ASCII-d.

assemblerkeel

Programmeerimiskeel, mis on kõige lähemal masinakeelele ehk niinimetatud madalkeelest. Assemblerkeele eeliseks on kiirus, sest programmid pannakse kirja protsessori instruksioonidena, mistõttu käivitavate failide genereerimisel ei ole translatsioonist peaaegu vajagi. Suuremaks miinuseks on asjaolu, et see sõltub protsessorist (või arhitektuurist). Ka on keerukamate programmide kirjutamine üsna aeganõudev. Niisiis on assemblerkeel küll kiireim programmeerimiskeel, kuid see tuleb iga arhitektuuri jaoks eraldi kirjutada.

ATAPI

AT Attachment Packet Interface ehk AT-siini manuse pakettliides. ATA (Advanced Technology Attachment ehk AT-siini manuse, mida rohkem tuntakse nimetusega IDE ehk Integrated Drive Electronics ehk integreeritud ajamielektronika) spetsifikatsiooni laiendus, mis pakub lisakäske CD- ja lindiseadmete juhtimiseks. Selle laiendusega varustatud IDE kontrollereid nimetatakse ka EIDE (Enhanced IDE ehk täiustatud IDE) kontrolleriteks.

ATM

Asynchronous Transfer Mode ehkasünkroon-andmeedastus. ATM võrgutehnoloogia pakib andmed standardse suurusega plokkidesse (53 baiti: 48 andmetele ja 5 päisele),

mida on mugav ühest punktist teise toimetada. ATM on ennekõike väga kiiretele (multimegabitistele) võrkudele mõeldud andmete edastamise tehnoloogia.

atomaarne

Operatsioonide kogumit nimetatakse atomaarseks, kui need täidetakse korraga ja neid ei saa enne lõpetamist katkestada. See on omamoodi kõik või ei midagi: kõik operatsioonid täidetakse edukalt või ei arvestata ühegi operatsiooni tulemust. Sellised võivad olla ka väga tähtsad või väga lihtsad operatsioonid (näiteks kahe täisarvu liitmine).

background - taust

See tähendab shelli kontekstis protsessi, mis töötab taustal ega sega muid protsesse. Selle vastandiks on esiplaaniprotsess.

varundamine

Oluliste andmete salvestamine turvalisele andmekandjale või asukohta. Varukoopiaid tuleks teha regulaarselt, eriti kui kõne all on eluliselt vajalik info ja konfiguratsioonifailid (tähtsaimad kataloogid, mida varundada, on /etc, /home ja /usr/local). Tavaliselt kasutavad paljud kataloogide ja failide varundamiseks programmi tar, tihendades failid programmiga gzip või bzip2. Lisaks võib muidugi kasutada programme dump ja restore või ka paljusid muid vabasid või kommertsvarundamisprogramme.

pakktöötlus

Töötlemisrežiim, mille korral protsessorile edastatavad tööd või instruktsioonid täidetakse üksteise järel, kuni kõik on töödeldud.

piiks

Heli, millega Teie arvuti kõlar annab teada näiteks mitme võimalusega olukorrast käsu lõpetamisel. Paljud programmid annavad piiksuga teada mingitest tähelepanu vajavatest situatsioonidest.

beetatestimine

Tähendab programmi testimise teatud järku. Programmid läbivad enne lõpliku väljalaste valmimist tavaliselt alfa, beeta ja release candidate'i staadiumi.

binaarfail

Programmeerimises tähendavad binaarfailid kompileeritud käivitavat koodi.

bitt

Binary digiT ehk kahendarv. Arv, mis võib olla kas 0 või 1, sest aluseks on 2 (kahendsüsteem). See on digitaalse info kõige elementaarsem ühik.

plokkseade

Failid, mille sisu puhverdatakse. Kõik selliste failide lugemis-kirjutamisoperatsioonid käivad läbi puhvri, mis võimaldab riistvaral asünkroonset lugemist ja kirjutamist, see aga omakorda väldib seda, et süsteem pöörduks ketta poole, kui andmed on juba puhvris.

alglaadimine

Protseduur, mis toimub pärast arvuti sisselülitamist ja mille käigus tuvastatakse üksteise järel välisseadmed ning laaditakse mällu operatsioonisüsteem.

alglaadimisketas

Alglaadimisketas (diskett, CD, DVD või mõni muu seade) sisaldab koodi, mida on vaja operatsioonisüsteemi laadimiseks kõvakettalt (mõnikord piisab ka seadmest endast).

alglaadur

Programm, mis käivitab operatsioonisüsteemi. Paljud alglaadurid annavad Teile võimaluse valida menüüst, millist operatsioonisüsteemi soovite laadida. Just sellepärast on populaarsed sellised alglaadurid nagu GRUB ja LiLo, mille korral on väga lihtne üleval pidada kahe või enama operatsioonisüsteemiga süsteeme.

BSD

Berkeley Software Distribution ehk Berkeley tarkvaradistributsioon on UNIX® variant, mille töötas välja Berkeley ülikooli arvutiteaduse teaduskond. Seda on alati peetud

- teistest versioonidest tehniliselt täielikumaks ning see on andnud palju uuendusi arvutimaailmale üldiselt, eriti aga UNIX® maailmale.
- puhver Fikseeritud suurusega väike mäluosa, mille saab seostada plokkseadme, süsteemitabeli, protsessi või muu sellisega. Puhvermälu tagab kõigi puhvrite korrektsuse.
- puhvermälu Operatsioonisüsteemi kerneli eluliselt oluline osa, mis vastutab kõigi puhvrite aktuaalsuse eest, kahandab vajaduse korral puhvermälu suurust, puhastab ebavajalikud puhvrid ja teeb veel palju muud.
- viga Programmi ebaloogiline või ebaühtlane käitumine teatud juhtudel või käitumine, mis ei järgi dokumentatsiooni või programmile ettenähtud standardeid. Sageli võivad viga programmidesse kaasa tuua uued omadused ja võimalused, eriti kui need ei ole põhjalikult testitud. Ajalooliselt tuleneb inglise keeles kasutatav sõna 'bug' ('putukas', vahel eesti keeles ka toorlaenuna 'puuk') sellest, et päris ehtsad putukad ronisid kunagiste arvutite juures kasutatud perfokaartide aukudesse, mis tõi kaasa viga programmide töös. Väidetavalt olevat admiral Grace Hopper selle peale kuulutanud: *It's a bug!* Tasapisi levis see laiemalt, kuid arvestage, et siinõeldu on ainult üks seletusi viga tähistava termini *bug* tekkele.
- bait Kaheksa järjestikuse biti jada, mis kümnendsüsteemi teisendatuna annab tulemuseks täisarvu vahemikus 0 kuni 255. Bait on süsteemis alati atomaarne, s.t. see on väikseim adresseeritav üksus.
- tõst Sõnade korral tähendab tõst erinevust väike- ja suurtähtede vahel.
- CHAP Challenge-Handshake Authentication Protocol ehk väljakutse ja kätlusega autentimisprotokoll. Seda kasutavad ISP-d oma klientide autentimiseks. Selle skeemi kohaselt saadetakse kliendile (ühendust loovale masinale) väärtus, mida see kasutab väärtuse põhjal räsi (hash) arvutamiseks. Klient saadab räsi tagasi serverile, kus seda võrreldakse serveri enda arvutatud räsiga. See meetod erineb PAP-ist selle poolest, et pärast esialgset autentimist sooritatakse autentimine perioodiliselt uuesti.
- sümbolseade Failid, mille sisu ei puhverdata. Füüsiliste seadmetega seostamise korral toimib kogu seadme sisend ja väljund otsekohe ja vahetult. Mõningad spetsiaalsed sümbolseadmed loob ka operatsioonisüsteem (/dev/zero, /dev/null jms.). Need vastavad andmevoogudele.
- CIFS Common Internet File System ehk üldine interneti-failisüsteem. SMB failisüsteemi järglane, kasutatakse DOS-süsteemides.
- klient Programm või arvuti, mis aeg-ajalt võtab teatud ajaks ühendust teise programmi või arvutiga, et anda sellele ülesandeid või hankida infot. Partnersüsteemide korral (peer-to-peer), näiteks SLIP või PPP, peetakse kliendiks seda poolt, mis algatab ühenduse, serveriks aga seda, kellele väljakutse saadetakse. See on üks klient-serversüsteemi osa.
- klient-serversüsteem Süsteem või protokoll, mis koosneb serverist ja vähemalt ühest kliendist.
- käsurida Seda pakub shell ning see võimaldab kasutajal käske vahetult anda. See on ühtlasi lakkamatute sõimusõdade allikas selle pooldjate ja põlastajate vahel.

käsurežiim

Vi ja selle kloonide korral programmi olek, mille korral klahvi vajutamine ei sisesta redigeeritavasse faili sümbolit, vaid hoopis sooritab teatud toimingut (vähemalt vaikimisi, kui Te ei ole just seadistusi muutnud). Sellest saab väljuda mõnda lisamisrežiimi naasvat käsku kasutades: i, I, a, A, s, S, o, O, c, C...

kompileerimine

See on lähtekoodi, mis on inimesele arusaadav (vähemalt teatud ettevalmistusega inimestele) ning kirja pandud mõnes programmeerimiskeeles (näiteks C), transleerimine masinale arusaadavaks binaarfailiks.

lõpetamine

Nii nimetatakse shelli oskust asendada osaline sõne täieliku failinime, kasutajanime või mõne muu elemendiga, kui vastav element on olemas.

tihendamine

Viis vähendada failide suurust või edastavate märkide arvu. Failide tihendamise programmideks on näiteks compress, zip, gzip ja bzip2.

konsool

Nii nimetatakse tänapäeval terminale. Omal ajal olid viimased masinad (kuvar pluss klaviatuur), mis olid ühendatud ühe suure keskarvutiga. PC puhul on füüsiliseks terminaliks klaviatuur ja ekraan.

küpsised

Ajutised failid, mille kirjutab kohalikule kõvakettale võrgu-veebiserver. Need annavad serverile teada kasutaja eelistused, kui sama kasutaja serveriga uuesti ühendust võtab.

datagramm

Datagramm on diskreetne pakett andmete ja päistega, mis sisaldavad aadresse. See on IP võrgu iseseisev edastusühik. Vahel nimetatakse seda ka lihtsalt paketiks.

sõltuvused

Kompileerimise sammud, mis tuleb täita enne järgmisi samme programmi edukaks kompileerimiseks. Sama mõistet kasutatakse ka juhul, kui mõni programm, mida soovite paigaldada, sõltub teistest programmidest, mis ei pruugi olla Teie süsteemi paigaldatud. Sel juhul näete teadet, mis ütleb, et süsteem peab paigaldamiseks rahuldama sõltuvused.

töölaud

Kui kasutate X Window Systemit, on töölaud see koht ekraanil, kus Te töötate ja kus näidatakse aknaid ning ikoone. Seda nimetatakse ka taustaks ning tavaliselt täidab seda mingi värv, värviüleminek või isegi pilt.

DHCP

Dynamic Host Configuration Protocol ehk dünaamiline masinakonfiguratsiooni protokoll. See protokoll on mõeldud kohtvõrgu masinatele, et need saaksid dünaamiliselt serverist IP-aadressi ja muud võrguseadistused.

kataloog

Failisüsteemi struktuuri osa. Kataloogis võivad paikneda failid või teised kataloogid (viimaseid nimetatakse sel juhul alamkataloogiks). Sellist failisüsteemi ülesehitust nimetatakse sageli kataloogipuuks. Kui soovite näha, mis mõnes kataloogis asub, tuleb anda vastav käsk. Mõnikord nimetatakse puuanaloogiast lähtudes ka kataloogis asuvaid faile lehtedeks ning alamkatalooge harudeks. Kataloogide kohta kehtivad samasugused õigused nagu failidegi kohta, kuigi nende konkreetne tähendus võib mõnevõrra erineda. Spetsiaalsed kataloogid . ja .. tähistavad vastavalt antud kataloogi ennast ja selle ülemkataloogi. Eriti graafilises töökeskkonnas nimetatakse katalooge vahel ka kaustadeks.

diskreetsed väärtused

Mittepidevad väärtused, see tähendab, et üksteisele järgnevate väärtuste vahel on teatud ruum.

distributsioon

Selle mõistega eristatakse ühe Linuxi tootja toodet teistest. Distributsioon koosneb Linuxi kernelist ja utiliitidest, samuti paigaldamisprogrammist, kolmandate osapoolte programmide ja vahel ka firmaomasest tarkvarast.

DLCI

Data Link Connection Identifier ehk andmesideühenduse identifikaator. Seda kasutatakse unikaalse virtuaalse punktidevahelise ühenduse tuvastamiseks kaadriretranslaatorvõrgus (Frame Relay network). DLCI-d omistab tavaliselt kaadriretranslaatorvõrgu pakkuja.

DMA

Direct Memory Access ehk otsemällupöördus. PC arhitektuuri omadus, mis võimaldab välisseadmel põhimõlulist lugeda või sellesse kirjutada ilma protsessorit (CPU) kaasamata. PCI välisseadmed kasutavad siinihaldurit ega vaja DMA-d. Siinihaldur võimaldab kontrolleral suhelda muude seadmetega ilma CPU vahenduseta.

DNS

Domain Name System ehk domeeninimede süsteem. See on Interneti nimede ja aadresside jagamise süsteem. See võimaldab siduda domeeninime IP-aadressiga, mis lubab otsida saite domeeninime järgi, ilma et oleks vaja teada selle IP-aadressi. DNS võimaldab ka pöördotsingut ehk siis masina IP-aadressi tuvastamist selle nime põhjal.

DPMS

Display Power Management System ehk kuva energiahalduse süsteem. Protokoll, mida kõik moodsad monitorid kasutavad energiasäästmise võimaluste pakkumiseks. Selliseid monitore kutsutakse tihtipeale rohelisteks monitorideks.

echo

Otsetõlkes tähendab kaja ning sellega tähistatakse olukorda, kus sümbolid, mida Te kirjutate, ilmuvad ekraanil nähtavale (näiteks kasutajanime kirjutamise korral). Mõned programmid maskeerivad turvakaalutlustel vähemalt osa sisestatavast infost. Selle näiteks on parooli kirjutamine, mille korral iga sümboli asemel näidatakse tähti (*) või ei näidata üldse midagi.

redaktor

Seda mõistet kasutatakse kõige enam seoses programmidega, mis on mõeldud teksti redigeerimiseks (siit ka nimetus tekstiredaktor). Linuxi tuntuimad redaktorid on GNU redaktor Emacs (Emacs) ja UNIX® redaktor Vi .

ELF

Executable and Linking Format ehk käivitav ja lingitav failivorming. See on enamikus Linuxi distributsioonides kasutatav binaarfailivorming.

e-post

Tähendab elektron- ehk arvutiposti või viisi, kuidas saadetakse elektrooniliselt sõnumeid. Sarnaselt tavalistele kirjadele (niinimetatud tigupost) vajab e-post kirjade kohaletoimetamiseks sihtkohta ja saatja aadressi. Viimane esineb kujul saatja@saatja.domeen , saajal peab aga olema aadress kujul saajad@saaja.domeen . E-post on väga kiire suhtlemiskanal ning enamasti kulub kirja jõudmiseks aadressaadini vaid mõni hetk või minut sõltumata sellest, millises maailma punktis ta füüsiliselt asub. E-kirja kirjutamiseks on vajalik e-posti klient, olgu siis tekstirežiimis (näiteks pine või mutt) või graafiline (näiteks KMail. Thunderbird).

keskkond

Protsessi täitmise kontekst. See hõlmab kogu infot, mida operatsioonisüsteem vajab protsessi haldamiseks ning protsessor protsessi korrektseks täitmiseks.

keskkonnamuutujad

Protsessi keskkonna osa. Keskkonnamuutujaid saab vahetult vaadata shellis.

varjestamine

Shelli kontekstis tähendab sõne ümbritsemist jutumärkidega, et shell ei tõlgendaks antud sõna käsuna. Kui Teil on näiteks vaja kasutada käsureal tühikuid ja seejärel suunata käsu tulemus toru kaudu mõnele muule käsule, tuleb esimene käsk panna jutumärkidesse või lisada tühikute ette \ (varjestamise ehk escape-käsk), sest muidu tõlgendab shell seda valesti ja käsk ei anna oodatud tulemust.

ext2

Lühend väljendist Extended 2 file system ehk Teine laiendatud failisüsteem. See on Linuxile iseloomulik failisüsteem ja sellele on omased kõigi UNIX® failisüsteemide tunnused: spetsiaalsete failide (sümbolseadmed, nimeviidad jne.) toetus, failiõigused ja nii edasi.

FAQ

Frequently Asked Questions ehk korduma kippuvad küsimused (eesti keeles kasutatakse ka lühendit KKK). Dokument, mis sisaldab rea küsimusi ja vastuseid mingi konkreetse teema kohta. Ajalooliselt levisid FAQ-id uudistegruppides, kuid tänapäeval võib sedalaadi dokumente kohata paljudel veebisaitidel ning oma FAQ on sageli ka komertstarkvaral. Üldiselt võib neid pidada päris heaks infoallikaks.

FAT

File Allocation Table ehk failipaigutustabel. Failisüsteem, mida kasutavad DOS ja Windows®.

FDDI

Fiber Distributed Digital Interface ehk kiudlevi-andmeliides. Ülikiirete võrkude füüsiline kiht, mis kasutab sidepidamiseks telefonijuhtme asemel optilist kaablit. Enamasti kasutusel suurtes võrkudes, sest see maksab üsna palju. Väga harva kasutatakse PC ja võrgukommutaatori ühendusvahendina.

FHS

File system Hierarchy Standard ehk failisüsteemi hierarhia standard. Dokument, mis sisaldab UNIX® süsteemidekorrekse failipuu korraldamise juhiseid. Mandriva Linux vastab sellele standardile sisuliselt igas punktis.

FIFO

First In, First Out ehk 'esimesena sisse, esimesena välja'. Andmestruktuur või riistvaraline puhver, millest elemendid võetakse välja samas järjekorras, nagu need sisestati. FIFO üheks levinumaks näiteks on UNIX® torud.

failisüsteem

Skeem, mida kasutatakse failide salvestamiseks füüsilisele andmekandjale (kõvaketas, diskett jne.) ühetaolisel ja ühtlasel viisil. Failisüsteemide näideteks on FAT, Linuxi ext2fs, ISO9660 (seda kasutavad CD-ROM-id) jne. Virtuaalse failisüsteemi näiteks on /proc failisüsteem.

tulemüür

Masin või spetsiaalne riistvaraline komponent, mis kohtvõrgu topoloogias kujutab endast ainsat ühenduspunkti välise võrguga ja mis filtreerib ning kontrollib tegevust teatud portides või tagab, et ainult teatud liidestel on ligipääs välisele võrgule või et väljastpoolt pääseb ligi ainult teatud liidestele.

lipp

Indikaator (tavaliselt bitt), mida kasutatakse märguandmiseks programmi teatud oleku kohta. Nii on näiteks failisüsteemil muu hulgas lipp, mis annab teada, kas seda tuleb varundada või mitte: kui lipp on aktiveeritud, siis tehakse failisüsteemist varukoopia, kui aktiveerimata, siis mitte.

fookus

Akna olek, mille korral see saab vastu võtta klaviatuurisündmusi (klahvile vajutamisi, klahvi vabastamisi ja hiireklõpse), kui aknahalduri seadistustes ei ole teisiti määratud.

esiplaan

Shelli kontekstis on esiplaani protsess selline, mis parajasti töötab ja mis kontrollib klaviatuuri ja ekraani. Uue käsu sisestamiseks peab ootama, kuni selline protsess töö lõpetab.

kaadriretranslaator

Kaadriretranslaator ehk Frame Relay on võrgutehnoloogia, mis sobib ideaalselt ainult aeg-ajalt või teatud 'pursetena' toimuva võrguliikluse korral. Võrgukuludid saab sel juhul kokku hoida, sest kaadriretranslaatori kasutajad jagavad üht ja sama võrgumahtu.

kaadripuhver

Videokaardi mälu (RAM) projektsioon masina aadressiruumis. See võimaldab rakendustel kasutada videomälu ilma vajaduseta otseselt kaardiga suhelda. Kaadripuhvrit kasutavad kõik moodsad graafilised tööjaamad.

FTP

File Transfer Protocol ehk failiedastusprotokoll on Interneti standardprotokoll failide toimetamiseks ühest masinast teise.

Täisekraan - fullscreen

Seda mõistet kasutatakse rakenduste korral, kui need hõlmavad kogu Teie ekraani nähtava osa.

lüüs

Lüüs (inglise keeles gateway) on masin või seade, mis tagab kohtvõrgule ligipääsu välisele võrgule.

GFDL

GNU Vaba Dokumentatsiooni Litsents. See litsents kehtib kogu Mandriva Linux'i dokumentatsioonile.

GIF

Graphics Interchange Format ehk graafikavahetuse vorming on pildifailide vorming, mida kasutatakse laialdaselt veebis. GIF-pilte saab tihendada või animeerida. Autoriõiguse probleemide tõttu ei ole nende kasutamine väga mõttekas ja märksa parem oleks need võimaluse korral asendada PNG-vormingus piltidega.

metamärgid

See tähendab shelli kontekstis oskust grupeerida teatud failinimed vastavalt etteantud muustrile.

metamärkidega muster

Sõne, mis koosneb tavalistest ja spetsiaalsetest sümbolitest. Viimaseid tõlgendab ja laiendab shell.

GNU

GNU's Not Unix ehk 'GNU ei ole Unix'. GNU projekti algatas Richard Stallman 1980. aastate algul, üritades luua vaba operatsioonisüsteemi (vaba esineb siin sellises tähenduses nagu väljendis kõnevabadus). Praeguseks on olemas kõik operatsioonisüsteemi tööriistad, välja arvatud... kernel. GNU projekti kernel nimetusega Hurd ei ole lihtsalt veel igas mõttes töökindel. Linux on muu hulgas võtnud GNU käest üle kaks asja: C-keele kompilaatori gcc ja litsentsi GPL.

GPL

General Public License ehk Üldine Avalik Litsents. See on Linux'i kerneli litsents, mille eesmärk on sootuks vastupidine kommertstarkvara litsentsidele selles mõttes, et see ei piira tarkvara kopeerimist, muutmist ja levitamist tingimusel, et kättesaadav peab olema lähtekood. Ainus tegelik piirang on see, et isik, kellele Te tarkvara levitate, peab saama seda kasutada samade õigustega nagu Teie ise.

GUI

Graphical User Interface ehk graafiline kasutajaliides. Liides arvutis, mis koosneb menüüde, nuppude, ikoonide ja muu sellisega akendest. Enamiku kasutajate arvates on

- GUI etem kui CLI ehk käsuri (Command Line Interface), kuigi viimane on peaaegu igal juhul märksa võimsam.
- guru**
 Ekspert, asjatundja. Enamasti kasutatakse inimeste kohta, kellel on suurepärased oskused või kes osutab teistele väärtuslikku abi.
- riistvaralineadress**
 See on arv, mis tuvastab unikaalselt masina füüsilises võrgus andmekandja ligipääsu kihis. Selle näideteks on Etherneti aadressid ja >AX.25 aadressid.
- peidetud fail**
 Fail, mida ei saa näha käsku ls ilma spetsiaalsete võtmeteta andes. Peidetud failide nimede alguses seisab punkt (.) ning neid tarvitatakse kasutaja isiklike eelistuste ja programmide seadistuste salvestamiseks. Nii on näiteks bash'i käskude ajalugu salvestatud peidetud faili .bash_history.
- kodukataloog**
 Sageli ka lihtsalt kodu. See tähistab konkreetse kasutaja isiklikku kataloogi.
- masin**
 Tähistab arvutit, kasutatakse eriti siis, kui jutuks on võrku ühendatud arvutid.
- HTML**
 HyperText Markup Language ehkhüpertexti märkekeel. Seda kasutatakse veebidokumentide loomiseks.
- HTTP**
 HyperText Transfer Protocol ehk hüperteksti edastusprotokoll. Seda kasutatakse ühenduse loomiseks veebisaitidega ja HTML-dokumentide või failide hankimiseks.
- ikoon**
 Väike pilt (tavaliselt mõõdus 16x16, 32x32, 48x48 või vahel ka 64x64 pikslit), millega graafilises töökeskkonnas tähistatakse dokumenti, faili või programmi.
- IDE**
 Integrated Drive Electronics ehk integreeritud ajamielektronika. Tänapäeva PC-de juures kõige levinum kõvaketaste siin. IDE siin võib hõlmata kuni kaht seadet ning siini kiirust piirab aeglasema käsujärjekorraga (mitte aga aeglasema edastamiskiirusega!) seade.
- IMAP**
 Internet Message Access Protocol ehk Interneti sõnumipöördusprotokoll. See võimaldab pääseda ligi võrguserveris asuvatele e-kirjadele ilma vajaduseta need kõigepealt kohalikku masinasse laadida. Selle poolest erineb see e-kirjade hankimise POP protokollist.
- infosõlm**
 Infosõlm ehk inode on sisenemispunkt, mis juhatab UNIX®-laadsetes failisüsteemides faili sisu juurde. Infosõlm on määratud unikaalse numbriga ja see sisaldab viidatava faili metainfot, näiteks selle kasutamise aegu, tüüpi ja suurust, aga mitte selle nime!
- lisamisrežiim**
 Vi ja selle kloonide korral tähendab programmi olekut, mille puhul klahvile vajutades lisatakse vajutatud klahvi märk redigeeritavasse faili (välja arvatud väga erandlikel juhtudel, nagu näiteks lühendi lõpetamine, paremjoendus rea lõpuga vms.). Sellest režiimis saab väljuda, kui vajutada klahvile Esc (või Ctrl-[).
- Internet**
 Hiiglaslik (arvuti)võrk, mis ühendab kogu maailma arvuteid.
- IP-aadress**
 Numbriline aadress, mis koosneb (versioonis 4 ehk IPv4) neljast osast ja mis tuvastab Teie arvuti võrgus. IP-aadressid on struktureeritud hierarhiliselt: tiptase ja riiklikud domeenid, domeenid, alamdomeenid ja iga masina isiklik aadress. IP-aadress näeb välja

umbes selline: 192.168.0.1. Masina aadress võib olla kas staatiline või dünaamiline. Staatilised IP-aadressid on muutumatud, need omistatakse püsivalt. Dünaamilised IP-aadresside korral muutub IP-aadress igal võrkuühendumisel. Enamikul kodukasutajatest on tavaliselt dünaamiline IP-aadress, enamikul ettevõtetest kasutajatel aga staatiline IP-aadress.

IP maskeerimine

Selle tehnoloogiaga varjab tulemüür Teie arvuti tegeliku IP-aadressi välismaailma pilgu eest. Tüüpiliselt saavad kõik läbi tulemüüri tehtud välisühendused tulemüüri IP-aadressi. See on kasulik näiteks siis, kui Teil on kiire Internetiühendus ja ainult üks IP -aadress, aga Te tahate oma sisevõrgus kasutada rohkem arvuteid.

IRC

Internet Relay Chat ehk Interneti retranslatsioonivestlus või rühmadiskussioon Internetis. Üks väheseid Interneti reaajas vestlemise standardeid. See võimaldab luua kanaleid, pidada eravestlusi ja vahetada faile. Samuti lubab see serveritel üksteisega ühenduda, mistõttu tänapäeval ongi mitu IRC võrku, millest tuntumad on vahest Undernet, DALnet ja EFnet.

IRC kanalid

Kohad IRC kanalites, kus saab teiste inimestega vestelda. Kanalid luuakse IRC serverites ning kasutajad liituvad nendega, et teistega suhelda. Mingil kanalil kirjutatud sõnumid on näha ainult antud kanaliga liitunud kasutajatele. Kaks või rohkem kasutajat võivad luua privaatse kanali, kus teised kasutajad neid ei sega. Kanalnimede alguses seisab #.

ISA

Industry Standard Architecture ehk tööstuslik standardarhitektuur. Esimene PC-del kasutatud siin, millest tasapisi loobutakse PCI siini kasuks. ISA on endiselt levinud skannerite, CD-kirjutite ja muu vanema riistvara jaoks kasutatavatel SCSI-kaartidel.

ISDN

Integrated Services Digital Network ehk integreeritud teenuste digitaalvõrk. Heli, digitaalsete võrguteenuste ja video kommunikatsioonistandardite kogum. See loodi sihiga asendada senine telefonisüsteem, niinimetatud PSTN (Public Switched Telephone Network ehk fikstelefonivõrk) või POTS () Plain Old Telephone Service ehk vana hea telefoniteenus, analoogtelefoniteenus). ISDN-i nimetatakse ka kanalikommutatsiooniga andmesidevõrguks.

ISO

International Standards Organization ehk Rahvusvaheline Standardiseerimisorganisatsioon. Ettevõtete, konsultantide, ülikoolide ja muude organisatsioonide ühendus, mis tegelevad paljudes valdkondades, sealhulgas arvutiasjanduses, standardite väljatöötamisega. Standardeid kirjeldavad dokumendid kannavad numbreid. Standard ISO-9660 kirjeldab näiteks CD-ROM-idel kasutatavat failisüsteemi.

ISO-8859

Standard ISO-8859 hõlmab mitmeid ASCII märgistiku 8-bitiseid laiendusi. Eriti oluline on ISO-8859-1 ehk ladina tähestik nr. 1, mis on väga laialdaselt levinud ja mida võib õigupoolest pidada standardse ASCII de facto asendajaks. ISO-8859-1 toetab järgmisi keeli: afrikaani, baski, katalaani, taani, hollandi, inglise, fääri, soome, prantsuse, galeegi, saksa, islandi, iiri, itaalia, norra, portugali, šoti, hispaania ja rootsi. Pange tähele, et ISO-8859-1 sümbolid on ühtlasi ISO-10646 (Unicode) esimesed 256 sümbolit. Kuid selles puudub eurosümbol ja see ei hõlma täielikult soome ja prantsuse keelt. Nende puuduste likvideerimiseks loodi ISO-8859-1 modifikatsioon ISO-8859-15.

ISP

- Internet Service Provider ehk Internetiteenuste pakkuja. Firma, mis müüb tarbijatele Interneti kasutamise võimalust kas telefoniliini või lairibakanali vahendusel (näiteks T1, DSL või kaabliühendus).
- JPEG**
 Joint Photographic Experts Group ehk Ühendatud Fotograafiaekspertide Grupp. Organisatsioon, mis töötab välja samanimelise, praeguseks väga levinud pildifailivormingu. JPEG sobib kõige paremini fotograafiliste piltide, mitte aga ebareaalsete piltide jaoks.
- töö**
 Kasutatuna shelli kontekstis tähendab töö protsessi, mis töötab taustal. Ühes ja samas shellis võib töötada mitu tööd ning neid saab teineteisest sõltumatult juhtida.
- kirjendamine**
 Kirjendamine suurendab failisüsteemi töökindlust, muutes selle tehinguliseks. See tähendab, et andmete füüsilise kirjutamise asemel hetkel, kui selleks soovi avaldatakse, pannakse kirja nii-öelda päevikukirje ning andmed ise kirjutatakse plokina millalgi hilje. See mõjutab oluliselt ka jõudlust ning aega, mis kulub failisüsteemi analüüsimisele ning vajaduse korral parandamisele.
- kernel**
 Kernel on operatsioonisüsteemi tuum. See vastutab ressursside eraldamise ning protsesside eristamise eest. See tegeleb kõigi süvatasemeoperatsioonidega, mis võimaldavad programmidele otseselt suhelda Teie arvuti riistvaraga, haldab puhvermälu jne.
- surmaring**
 Emacsis tähendab surmaring (kill ring) pärast redaktori käivitamist lõigatud või kopeeritud tekstialade kogumit. Tekstialasid saab taas välja kutsuda, et neid redigeeritavasse faili lisada, ning sisuliselt ongi selle kogumi struktuur ringikujuline.
- LAN**
 Local Area Network ehk kohtvõrk. Tavaline väljend masinate võrgu kohta, mis on ühendatud ühtse füüsilise juhtmestikuga (või muude vahenditega) piiratud geograafilisel alal, enamasti ühes asutuses või hoones.
- käivitamine**
 Programmi väljakutsumine või töölepanemine.
- teek**
 Protseduuride ja funktsioonide kogum binaarkujul, mida programmeerijad kasutavad oma programmides (niivõrd, kui võrd seda lubab teegi litsents). Programmi, mis vastutab jagatud teekide laadimise eest käitusajal, nimetatakse dünaamiliseks linkuriks.
- link**
 Viit infosõlmele kataloogis, mis ühtlasi annab infosõlmele (faili)nime. Infosõlmed, millel ei ole linki (ja sestap ka nime), on näiteks anonüümsed torud (neid kasutab shell), soklid ehk võrguühendused, võrguseadmed jne.
- linkimine**
 Kompileerimise viimane aste, mis koosneb kõigi objektfailide linkimisest käivitatava faili loomiseks ning lahendamata sümbolite sidumisest dünaamiliste teekidega (välja arvatud siis, kui nõutav on staatiline linkimine, mille korral nende sümbolite kood lisatakse käivitatavasse faili).
 Linux UNIX®-laadne operatsioonisüsteem, mis võib töötada üsna erinevates arvutites ja mida kõik võivad vabalt kasutada ning muuta. Linuxi (kerneli) kirjutas Linus Torvalds.
- kasutajatunnus**
 Nimi, millega kasutaja saab ennast UNIX® süsteemis tuvastada ja süsteemi kasutada.
- Päringutabel**

Tabel, milles on salvestatud koodid (või sildid) ja nende tähendused. Sageli on see andmefail, mida mingi programm kasutab konkreetse elemendi kohta lisainfo hankimiseks. Näiteks HardDrake kasutab sellist tabelid tootjate tootekoodide ja nendega seotud konfiguratsiooniinfo salvestamiseks. Üks selle tabeli ridu, mis annab teavet CTL0001 kohta, näeb välja selline

```
"CTL0001" "sb" "Creative Labs|SB16" "sound" "HAS_OPL3|HAS_MPU401|
HAS_DMA16|HAS_JOYSTICK"
```

loopback

Virtuaalne võrguliides, mis tähistab masinat ennast. See lubab töötavatel programmidel jätta arvestamata spetsiaalsed juhud, mis kaks võrguolemit on tegelikult üks ja sama masin.

major

Seadmeklassi määrav arv.

manuaalilehekülg - man

Väikesed dokumendid, mis kirjeldavad käsku ja selle kasutamist. Neid saab uurida käsuga man. Üks esimesi kohti, kuhu vaadata, kui soovite mõne vähetuntud või tundmatu käsu kohta põhjalikumalt infot näha.

MBR

Master Boot Record ehk alglaadimissektor. Sellist nime kannab esimene sektor kõvakettal, millelt sooritatakse alglaadimine. MBR sisaldab koodi, mida kasutatakse operatsioonisüsteemi laadimiseks mällu või alglaadurit (näiteks LiLo) ning kõvaketta partitsioonitabelit.

MIME

Multipurpose Internet Mail Extensions ehk universaalsed Internetiposti laiendused. Sõne kujul tüüp/alamtüüp, mis kirjeldab e-kirjale lisatud faili sisu. See lubab MIME-teadlikel e-posti klientidel määrata võimaliku toiminguga vastavalt failitüübile.

minor

Arv, mis määrab konkreetse seadme.

MPEG

Moving Picture Experts Group ehk Filmieksperptide grupp. ISO komisjon, mis töötab välja video- ja audiotihenduse standardeid. MPEG on ühtlasi ka nende loodud algoritmide nimi. Paraku on selle vormingu litsents üpris piirav, mistõttu on ka suhteliselt vähe avatud lähtekood iga MPEG-mängijaid...

haakepunkt

Koht või kataloog, kuhu Linuxi failisüsteemis on ühendatud partitsioon või seade. Näiteks Teie CD-ROM on haagitud kataloogis /mnt/cdrom, kus võite uurida kõigi ühendatud CD-de sisu.

haakimine

Seade on haagitud, kui see on ühendatud Linuxi failisüsteemi. Seadme haakimise järel saate uurida selle sisu. Mõnevõrra on selle mõiste välja tõrjunud uus võimalus, niinimetatud supermount, mille korral kasutajad ei pea enam eemaldatavaid andmekandjaid ise käsitsi ühendama.

MSS

Maximum Segment Size ehk segmendi maksimaalne suurus on suurim andmehulk, mida on võimalik ühekorraga liidese kaudu edastada. Kui soovite vältida kohalikku fragmenteerumist, peaks MSS võrduma IP päise MTU väärtusega.

MTU

Maximum Transmission Unit ehk maksimaalne edastusühik on parameeter, mis määrab kindlaks suurima datagrammi, mida saab IP-liidese kaudu edastada ilma vajaduseta jagada see väiksemateks ühikuteks. MTU peab olema suurem kui suurim datagramm, mida Te soovite edastada ilma jagamata. Pange tähele, et see väldib ainult kohalikku

fragmenteerumist: mõnes punktis andmete teekonnal võib olla määratud väiksem MTU ja seal jagatakse datagramm ikkagi. Tüüpväärtused on 1500 baiti Ethernet-liidese või 576 baiti PPP-liidese korral.

multitegumtöö

Operatsioonisüsteemi oskus jagada protsessori tööaega mitme protsessi vahel. Madaltasemel kasutatakse selle kohta ka mõistet multiprogrammtöö. Ühelt protsessilt teisele lülitumine nõuab aktiivse protsessi konteksti salvestamist ja selle taastamist, kui protsess uuesti tööle asub. Seda operatsiooni nimetatakse kontekstkommutatsiooniks ning see võetakse ette mitu korda sekundis, mis jätab kasutajale mulje, nagu hoiaks operatsioonisüsteem korraga töös mitut rakendust. Multitegumtööd on kaht liiki: tõrjuva multitegumtöö korral vastutab operatsioonisüsteem protsessori eraldamise eest protsessidele, mittetõrjuva ehk võrdõigusliku multitegumtöö korral juhivad protsessid ise protsessorit. Esimene variant, mida kasutab Linux, on mõistagi eelistatum, sest nii ei saa ükski programm haarata endale kogu protsessori aega ja teisi protsesse blokeerida. Viisi, kuidas mitme parameetri põhjal valitakse protsess, mida parajasti tööle panna, nimetatakse planeerimiseks.

mitmekasutajasüsteem

Seda mõistet kasutatakse operatsioonisüsteemi kohta, mis võimaldab paljudel kasutajatel süsteemi sisse logida ja seda kasutada ühel ja samal ajal, kusjuures iga kasutaja saab tegutseda sõltumatult teistest. Mitmekasutajasüsteemi peab tagama operatsioonisüsteem. Linux on ühtaegu nii multitegumtööd kui ka multikasutajasüsteemi pakkuv operatsioonisüsteem (nagu tegelikult kõik UNIX® süsteemid).

nimega toru

UNIX® korral lingitud toru (erinevalt torudes, mida kasutab shell).

nimetamine

NCP NetWare Core Protocol ehk NetWare'i tuumprotokoll. Selle protokolliga töötas Novell välja NovellNetware-i faili- ja printeriteenuste kasutamiseks.

NFS

Network File System ehk võrgufailisüsteem. Selle töötab välja Sun Microsystems failide läbipaistvaks jagamiseks võrgus.

uudistegrupid

Diskussiooni- ja uudistealad, millele pääseb ligi uudiste- või USENET-i klientidega, mis võimaldavad temaatiliste uudistegruppide uudiseid lugeda ja neid ise postitada. Nii on näiteks uudistegrupp alt.os.linux.mandrake alternatiivne (alt) uudistegrupp, mis tegeleb operatsioonisüsteemiga (os) Linux (linux), konkreetsemalt aga Mandriva Linuxiga (mandrake). Uudistegrupid on rühmitatud nii, et oleks võimalik maksimaalselt hõlpsalt leida huvipakkuvale teemale vastav grupp.

NIC

Network Interface Controller ehk võrgukontroller või võrguliides. Arvutisse paigaldatud adapter, mis tagab füüsilise ühenduse võrguga (näiteks Ethernet-kaart).

NIS

Network Information System. NIS kandis varem ka nime Yellow Pages, kuid selle õigused kuulusid firmale British Telecom. NIS on protokoll, mille Sun Microsystems töötas välja üldise info jagamiseks NIS-domeenis, mis võib koosneda nii tervest kohtvõrgust (LAN) või ka selle mingist osast. Selles saab eksportida paroolide andmebaase, teenuste andmebaase, gruppide infot jms.

null, sümbol

Sümbol või bait 0. Seda kasutatakse sõne lõpu tähistamiseks.

objektkood

- Kompileerimise ajal genereeritud kood, mis lingitakse käivititava faili loomiseks muude objektikoodide ja teekidega. Objektikood on masinloetav.
- lennult**
Lennult tehakse midagi siis, kui tehtav toimub muude toimingute kõrval, ilma et Te seda märkakski (või vähemalt ei nõuta Teie käest sellesse sekkumist).
- avatud lähtekood**
Nii nimetatakse programmi vaba lähtekoodi, mis on tehtud avalikuks nii arendajatele kui üldse kogu maailmale. Selle põhjenduseks on veendumus, et kui lubada lähtekoodi kasutada ja muuta suuremal programmeerijate seltskonnal, on lõpptulemusena loodud toode märksa töökindlam ja kasulikum. Populaarsete avatud lähtekoodiga programmide hulka kuuluvad näiteks Apache, sendmail ja Linux.
- operatsioonisüsteem**
Liides rakenduste ja riistvara vahel. Kõigi operatsioonisüsteemide peamiseks ülesandeks on hallata masinale omaseid ressursse. Linuxi süsteemi korral tegelevad sellega kernel ja laaditavad moodulid. Muud tuntumad operatsioonisüsteemid on Amiga®OS, Mac OS®, FreeBSD®, OS/2®, UNIX® ja Windows® kõigis oma variantides.
- omanik**
Kasutajate ja nende failide kontekstis tähendab faili omanik kasutajat, kes selle faili lõi.
- omanikugrupp**
Gruppide ja nende failide kontekstis on faili omanikugrupp grupp, millesse kuulub antud faili loonud kasutaja.
- PAP**
Password Authentication Protocol ehk paroolautentimise protokoll. Seda protokollit kasutavad paljud ISP-d oma klientide autentimiseks. Selle kohaselt saadab klient (Teie) serverile oma identifikaatori-paroolipaari, kuid krüptimata kujul. CHAP on märksa turvalisem ja sestap eelistatum autentimisprotokoll.
- lehitseja Programm**, mis näitab tekstifaili ekraanikaupa, lubades hõlpsasti failis edasi-tagasi liikuda ning sõnesid otsida. Erinevatest lehitsejatest soovime kasutada programmi less.
- parool**
Salasõna või sõnade või tähtede kombinatsioon, mida kasutatakse millegi turvamiseks. Paroole kasutatakse koos kasutajanimedega mitmekasutajasüsteemides, veebilehekülgedel, FTP-saitidel ja mujal. Parool peaks olema raskesti äraarvatav fraas või tähtede ja numbrite kogum ning üldjuhul ei tohiks selleks olla mõni üldlevinud sõna. Paroolide ülesanne on tagada, et teised inimesed ei saaks arvutisse või saidile sisse logida Teie kontoga.
- paik,paikamine**
Fail, mis sisaldab lähtekoodi tehtavaid parandusi, millega lisatakse uusi omadusi, kõrvaldatakse vigu või muudetakse seda mingil muul viisil vastavalt paiga valmistaja soovidele ja vajadustele. Vastav toiming ehk paikamine tähendabki nende muudatuste lisamist lähtekoodile.
- otsingutee**
Otsingutee ehk rada tähistab failide ja kataloogide asukohta failisüsteemis. Otsingutee erinevaid lõike eraldab "kaldkriips" (/). Linuxi süsteemides kasutatakse kaht tüüpi otsinguteid. Suhteline otsingutee on faili või kataloogi asukoht parajasti aktiivse kataloogi suhtes. Absoluutne või täielik otsingutee on faili või kataloogi asukoht juurkataloogi suhtes.
- PCI**
Peripheral Component Interconnect ehk välisseadmeühendus on siin, mille lõi

Intel ja millest tänaseks on saanud PC ja muude arhitektuuride standardsiin. See on ISA järelkäija ning pakub arvukalt teenuseid: seadme tuvastamine, seadistusinfo, IRQ jagamine, siinihaldus jne.

PCMCIA

Personal Computer Memory Card International Association. Väga sageli nimetatakse seda ka PC-kaardiks ning see on muutunud sülearvutiga ühendatud väliste kaartide standardiks: modemin, kõvakettad, mälukaardid, Ethernet-kaardid jms. Lühendit tõlgendatakse vahel küll ka humoorikamalt: People Cannot Memorize Computer Industry Acronyms ehk 'Inimesed ei suuda arvutilühendeid ära õppida'...

toru

Spetsiaalne UNIX®failitüüp. Üks programm kirjutab andmed torusse, teine programm aga loeb selle teisest otsast väljuvad andmed. UNIX® torud on FIFO-d, nii et andmed loetakse just selles järjekorras, nagu need saadeti. Väga laialdaselt kasutusel shellis. Vaata ka nimega torud.

pixmap

Lühend sõnadest pixel map ehk pikslikaart. See on lihtsalt teine väljend bittrasterpiltide kohta.

plugin

Lisaprogramm, mida kasutatakse veebidokumendi multimeediasisu esitamiseks. Tavaliselt saab selle vähese vaevaga Internetist tõmmata, kui Teie veebilehitseja ei peaks veel suutma antud laadi informatsiooni esitada.

PNG

Portable Network Graphics ehk portitav võrgugraafika. Peamiselt veebis kasutamiseks mõeldud pildifailide vorming. See loodi patendivaba asendusena GIF-vormingule, kuid pakub ka mõningaid lisavõimalusi.

PnP

Plug'N'Play ehk 'Ühenda ja mängi'. Esimene ISA lisandus, mille eesmärk oli anda seadmete kohta seadistusinfot. Hiljem muutus laiemaks mõisteks, mis tähistab kõiki seadmeid, mis oskavad oma seadistusparameetrid teada anda. Kõik PCI seadmed on Plug'N'Play.

POP

Post Office Protocol ehk postkontoriprotokoll. Üks levinumaid protokolle e-kirjade tõmbamiseks ISP-lt. Veel ühe kaugligipääsu pakkuva e-posti protokollina näiteks on IMAP.

portimine

Üks kahest võimalusest panna programm tööle süsteemis, millele see ei olnud algselt mõeldud. Näiteks selleks, et Windows® jaoks mõeldud programm töötaks ilma abivahenditeta Linuxis, tuleb see kõigepealt Linuxisse portida.

PPP

Point to Point Protocol ehk kahe (asukoha)punkti vaheline protokoll. Seda protokollit kasutatakse andmete saatmiseks jadaliinide kaudu. Tavaliselt kasutatakse seda IP-pakettide saatmiseks Internetti, kuid seda võib pruukida ka koos selliste protokollidega, nagu näiteks Novelli IPX.

tehte järjestus

Määrab avaldise liikmete käsitlemise järjekorra. Kui tehteks on näiteks $4 + 3 * 2$, on tulemuseks 10, sest korrutamine seisab tehtejärjekorras kõrgemal positsioonil kui liitmine. Kui soovite, et kõigepealt arvud liidetakse, tuleb kasutada sulge: $(4 + 3) * 2$. Nüüd on tulemuseks 14, sest sulud omakorda seisavad kõrgemal positsioonil kui liitmine ja korrutamine, mistõttu kõigepealt sooritatakse sulgudes olev tehe.

eelprotsessorid

- Kompileerimisdirektiivid, mis annavad kompilaatorile korralduse asendada direktiivid lähtefailis kasutatavas programmeerimiskeeles kooduga. Näiteks C-keele eelprotsessorid on `#include`, `#define` jne.
- protsess
Operatsioonisüsteemikontekstis on protsess käivitatud programm koos keskkonnaga.
- viip
See tähistab shellis kursori ees asuvat *stringi*. Seda nähes võite kirjutada käsu.
- protokoll
Protokollid korraldavad erinevate masinate suhtlemist võrgus riistvara või tarkvara kasutades. Nad määravad kindlaks edastatavate andmete vormingu, selle, milline masin kontrollib millist jms. Tuntumateks protokollideks on HTTP, FTP, TCP ja UDP.
- puhverserver
Masin, mis paikneb võrgu ja Interneti vahel ning mille ülesandeks on suurendada enamlevinud protokollid (näiteks HTTP ja FTP) andmeside kiirust. Puhverserver säilitab varasemad päringud oma puhvris, nii et kui mõni masin esitab päringu, mis on juba puhvris, on see võimalik väga kiiresti täita, sest masin saab vastuse kohalikust puhvrist, mitte ei pea seda ootama Internetist. Puhverserverid tulevad eriti kasuks väikese läbilaskevõimega võrkudes (näiteks modemiühendused). Mõnikord on puhverserver ka ainus masin, millel on õigus välisvõrke kasutada.
- rippmenüü
Menüü, mida saab lahti kerida selle ühes servas asuva nupuga. Nupule klõpsates kerib menüü ennast lahti ja Te näete kõiki selle kirjeid.
- kvoot
Meetod kettakasutuse piiramiseks ning kasutajatele limiidi kehtestamiseks. Administraatorid võivad piirata näiteks kasutajate kodukataloogide suurust, määrates teatud failisüsteemile selleks piirkvoodi.
- RAID
Redundant Array of Independent Disks ehk sõltumatute ketaste liiasmassiiv. Selle Berkeley ülikooli arvutiteaduskonna algatatud projekti kohaselt salvestatakse andmed erinevaid skeeme kasutades tervele reale ketastele ehk kettamassiivile. Algselt kasutati selleks odavaid vanemaid kettaid, mistõttu esialgu mõtestati lühendit lahti kui Redundant Array of Inexpensive Disks ehk odavate ketaste liiasmassiiv.
- RAM
Random Access Memory ehksuvapöördusmälu (enamasti kasutatakse küll mõistet muutmälu). See tähistab arvuti põhimälu. Random ehk suvaline tähendab seda, et iga mälu osa poole võib otse pöörduda.
- kirjutuskaitse
Faili korral tähendab see seda, et faili ei saa kirjutada ehk üle salvestada: Te võite selle sisu lugeda, kuid ei saa seda muuta.
- lugemis-kirjutamisõigus
Faili tähenduses õigus faili kirjutada ehk salvestada: Te võite lugeda faili sisu ja seda muuta.
- regulaaravaldis
Äärmiselt võimas tööriist, mis võimaldab otsida just vajalikke tekstistringe. Regulaaravaldisega saab määrata kindlaks mustri, mida tuleb otsida. Seda kasutavad paljud UNIX® utiliidi: `sed`, `awk`, `grep`, `perl` jne.
- RFC
Request For Comments ehk kommentaarisoov. RFC-d on ametlikud Internetistandardi dokumendid, mida avaldab IETF (Internet Engineering Task Force ehk Internetiehituse töörühm). Need kirjeldavad kõiki protokolle, nende kasutamist, nõudeid jne. Kui soovite teada, kuidas mingi protokoll töötab, otsige üles vastav RFC.

administraator

Igas UNIX® süsteemiskõige suuremate õigustega kasutaja. Tavaliselt on administraatoriks isik, kes vastutab UNIX®süsteemi hooldamise ja järelevalve eest. Tal on ka süsteemis ligipääs absoluutselt kõigele.

juurkataloog

Failisüsteemi kõrgeima taseme kataloog. Sellel kataloogil ei ole enam ülemkataloogi, mistõttu juurkataloogi korral tähendab '.' sedasama kataloogi. Juurkataloogi tähiseks on '/'.

juurfailisüsteem

See on tipptaseme failisüsteem, kus Linux haagib juurkataloogipuu. Juurfailisüsteem peab asuma omaette partitsioonil, sest see kujutab endast kogu süsteemi alust. See sisaldab juurkataloogi.

marsruut

Teekond, mille datagrammid läbivad võrgus lähtekohast sihtkohani ehk teekond ühest masinast teise.

RPM

RPM Package Manager ehk-RPM-pakettide haldur. RPM on pakkimisvorming, mille Red Hat lõi tarkvara pakendamiseks. Tänapäeval kasutavad seda paljud Linuxi distributsioonid, kaasa arvatud Mandriva Linux.

käivitustase

Süsteemi tarkvara seadistus, mis lubab ainult teatud konkreetseid valitud protsesse. Iga käivitustaseme lubatud protsessid on kirjas failis /etc/inittab. Tavaliselt kasutatakse seitset käivitustaset (0, 1, 2, 3, 4, 5, ja 6) ning nende vahel lülituda on lubatud ainult privilegeritud kasutajale, kel on õigus käivitada käsud init ja telinit.

SATA, S-ATA

Serial ATA ehk jada-ATA. ATA järglane. SATA esimese põlvkonna andmekiiruseks on 1,5 Gbps, kuid jadühendus ja kasutatav tehnoloogia lubab palju enamati, samal ajal kui paralleel-ATA sisuliseks piiriks on UDMA133.

skript

Sisuliselt on shelli skriptid käskude jada, mis täidetakse samamoodi, nagu oleks nad ükshaaval konsoolis antud. UNIX®i shelli skripte võib mingil määral võrrelda DOS-i pakkfailidega (batch).

SCSI

Small Computers System Interface ehk väikearvutite süsteemiliides. Suure läbilaskevõimega siin, mille eesmärk on võimaldada mitut laadi välisseadmete ühendamist. Erinevalt IDE-st ei ole SCSI siin piiratud kiirusega, millega välisseadmed käske vastu võtavad. Tavaliselt on SCSI siin otse emaplaadile integreeritud ainult väga võimsate masinate korral, enamik PC-sid kasutab aga vastavat lisakaarti.

turvatasemed

Mandriva Linuxi unikaalne omadus, mis võimaldab Teil määrata erinevaid piirangute tasemeid vastavalt sellele, kui turvaliseks Te soovite süsteemi muuta. Eelnevalt on kindlaks määratud kuus taset vahemikus 0 kuni 5, kus 5. tase on kõige rangema turvalisusega. Te võite turvataseme omadused aga ka ise määrata.

segmentimisviga

Segmentimisviga tekib siis, kui programm üritab pöörduda mälu poole, mida talle ei ole eraldatud. Üldiselt põhjustab see programmi töö kohese peatumise.

server

Programm või arvuti, mis pakub teatud võimalust või teenust ning ootab ühendusi klientidelt, et täita nende käske või anda neile nõutavat infot. Partnersüsteemi (peer-to-peer), näiteks SLIP- või PPP-serveri korral, peetakse serveriks ühenduse seda poolt,

millele esitatakse väljakutse, väljakutse esitajat aga kliendiks. See on üks klient-serversüsteemi komponent.

variparoolid

Paroolihalduskomplekt UNIX® süsteemides, mille korral krüptitud paroole sisaldav fail ei ole erinevalt tavalisest paroolisüsteemist globaalselt loetav. See pakub ka muid võimalusi, näiteks paroolide aegumine.

shell

shell on operatsioonisüsteemi kerneli peamine liides, mis pakub välja käsurea, kus kasutajad saavad anda käskude programme ja süsteemsete käskude töölepanemiseks. Kõik shellid pakuvad ka mingit skriptikeelt, millega saab ülesandeid automatiseerida või sagedamini kasutatavaid keerukamaid ülesandeid lihtsustada. Mainitud shelli skripte võib võrrelda DOS-i pakkfailidega (batch), kuid need on märksa võimsamad. Shellidest võib nimetada näiteks järgmisi:

bash, sh, tcsh.

ainukasutajarežiim

See tähistab operatsioonisüsteemi olukorda või isegi operatsioonisüsteemi ennast, kus on lubatud sisse logida ja süsteemi kasutada korraga ainult ühel kasutajal.

saidipõhine

See tähendab, et info, mida sellised programmid nagu *imake* ja *make* kasutavad lähtefailide kompileerimiseks, sõltub saidist, arvutiarhitektuurist, arvutisse paigaldatud teekidest jne.

SMB

Server Message Block ehk serveri sõnumiplokk. Protokoll, mida kasutatakse Windows® masinates failide ja printerite jagamiseks võrgus.

SMTP

Simple Mail Transfer Protocol ehk lihtne e-posti edastamisprotokoll. See on üldlevinud e-kirjade edastamise protokoll. Paljud e-posti edastusagendid, näiteks sendmail ja postfix, kasutavad SMTP-d. Vahel kutsutakse neid SMTP-serveriteks.

sokkel

Võrguühendusele vastav failitüüp.

pehmed lingid

standardveaväljund

Failideskriptor number 2, mille avab iga protsess ja mida tavapäraselt kasutatakse failideskriptorina, kuhu protsess kirjutab esinenud vead. Tavaliselt on selleks arvuti ekraan.

standardsisend

Failideskriptor number 0, mille avab iga protsess ja mida tavapäraselt kasutatakse failideskriptorina, kust protsess hangib andmed. Tavaliselt on selleks arvuti klaviatuur.

standardväljund

Failideskriptor number 1, mille avab iga protsess ja mida tavapäraselt kasutatakse failideskriptorina, kuhu protsess kirjutab oma väljundi. Tavaliselt on selleks arvuti ekraan.

striimer

Seade, mille sisendiks on märkide (katkestamata ega väiksemateks tükkideks jagamata) vood ehk striimid. Tüüpiline striimer on lindiseade.

SVGA

Super Video Graphics Array. Kuvaristandard, mille lõi VESA PC-arhitektuurile. Ekraanilahutus oli algselt 800x600x16 värvi, kuid peagi juba kuni 1024x768x16 värvi ja hiljem rohkemgi.

lüliti

Lülititega saab muuta programmide käitumist. Neid nimetatakse ka käsureavõtmeteks või argumentideks. Kui soovite teada, kas programmil on lüliteid, lugege vastava programmi *man*-lehekülge või üritage anda programmile lüliti --help (s.t. käsk programm –help).

nimeviidad

Spetsiaalsed failid, mis sisaldavad ainult teisele failile viitavat stringi. Nende failide kasutamine võrdub stringiga viidatava faili kasutamisele (sõltumata sellest, kas viidatav fail on üldse olemas või mitte). Viidatava faili asukoht võib olla antud nii suhtelise kui absoluutse otsinguteena.

sihtmärk

Kompileerimise eesmärk, s.t. kompilaatori loodav binaarfail.

TCP

Transmission Control Protocol ehk edastusohje protokoll. See on üldlevinud ja väga usaldusväärne protokoll, mis kasutab võrgupakettide edastamiseks IP-d. TCP lisab IP-le teatud kontrollmehhanismi, mis tagab, et paketid kohale toimetatakse. Erinevalt UDP-st töötab TCP ühendusega režiimis, mis tähendab, et kaks masinat peavad olema loonud ühenduse, enne kui saavad hakata andmeid vahetama.

telnet

Loob ühenduse võrgumasinaga ja võimaldab Teil sinna sisse logida, kui teil muidugi on seal konto. Telnet on kõige levinum kaugsisselogimise viis, kuigi sellele on ka paremaid ja turvalisemaid alternatiive, näiteks ssh.

teemavalmidus

Graafiline rakendus on teemavalmidusega, kui selle välimust on võimalik muuta reaajas. Enamik aknahaldureid on teemavalmidusega.

TLDP

The Linux Documentation Project. Mittetulundusühing, mis hooldab Linux'i dokumentatsiooni. Selle tuntuimad dokumendid on HOWTO-d, kuid see hooldab ka FAQ-e ja isegi mõningaid raamatuid.

läbimine

UNIX® süsteemikataloogi korral tähendab see kasutaja õigust siseneda antud kataloogi ja võib-olla ka selle alamkataloogidesse. See tähendab, et kasutajal peab olema antud kataloogis käivitamisõigus.

URL

Uniform Resource Locator ehk üldine ressursiaadress, lihtsamalt öeldes internetiaadress. Spetsiaalse vorminguga string, mis identifitseerib Internetis asuva ressursi unikaalsena. Ressursiks võib olla fail, server või mõni muu element.

URL-i süntaks on järgmine:

protokoll://kasutaja:parool@server.nimi/ressursi/asukoht.

Kui antud on ainult masina nimi ning protokolliks on

http://, siis tõmmatakse vaikimisi fail, mida server on määratud vaikimisi näitama.

Tavaliselt on selleks fail index.html.

kasutajanimi

See on nimi (õigemini küll sõna), mis identifitseerib süsteemis kasutaja. Igale kasutajanimele omistatakse unikaalne ja ainukordne UID (user ID ehk kasutaja ID).

UTF-8

Unicode Transformation Format 8 ehk universaalne teisendusvorming 8. See on Unicode'i märkide 8-bitiste baitide kadudeta kodeering. UTF-8 kodeerib iga Unicode'i märgi üheks kuni neljaks baidiks, baitide arv sõltub sealjuures Unicode'i märgile omistatud täisarvulisest väärtusest. See on väga tõhus kodeering Unicode'i

- muutujad dokumentidele, mis enamasti kasutavad US-ASCII märke, sest tähistab kõiki märke vahemikus U+0000 kuni U+007F üheainsa baidina. UTF-8 on XML-i vaikekodeering.
- Stringid, mida kasutavad Makefile-failid ja mis asendatakse alati nende tegeliku väärtusega. Tavaliselt määratakse need kindlaks Makefile-faili alguses. Nende eesmärk on lihtsutada Makefile-failide ja lähtefailide puu haldust.
- Üldisemalt on aga muutujad programmeerimiskeeltes sõnad, mis viitavad teistele olemitele (arvudele, stringidele, tabelitele jne.), mis võivad programmi käivitamisel erinevatel kordadel olla erinevad.
- jutukas Käskude korral tähendab jutukas režiim seda, et käsk annab standard- või ka standardveaväljundisse teada kõik oma tegemised ja nende tulemused. Vahel võimaldavad käsud määrata kindlaks jutukuse taseme ehk siis valida, millise koguse või millist infot käsk teada annab.
- VESA *Video Electronics Standards Association*. Tööstusstandardite organisatsioon, mis tegeleb PC-arhitektuuriga. See on loonud näiteks SVGA standardi.
- virtuaalne konsool Varem nimetati neid enamasti terminalideks. Linuxi süsteemides võimaldavad virtuaalsed konsoolid kasutada ühel ekraanil või monitoril mitut sõltumatult töötavat seansi. Vaikimisi on Teie käsutuses kuus virtuaalset konsooli, millele suundumiseks tuleb vajutada klahvikombinatsioone Alt F1 kuni Alt F6. On ka seitsmes virtuaalne konsool Alt F7, millel töötab X Window System. X'is saate tekstikonsooli suunduda klahvikombinatsioonidega Ctrl Alt F1 kuni Ctrl Alt F6.
- virtuaalsed töölaud *X Window Systemi* korral võib aknahaldur pakkuda Teile mitme töölaua kasutamise võimalust. See on väga mugav ja lubab korraldada oma aknaid nii, et neid ei satuks kümnete kaupa üksteise peale. Seda võib võrrelda peaaegu mitme monitori olemasoluga. Vastavalt aknahaldurile võib mõnevõrra erineda viis, kuidas ühelt virtuaalselt töölaualt teisele liikuda.
- WAN *Wide Area Network* ehk laivõrk. See võrk sarnaneb LAN-iga, kuid ühendab arvuteid, mis ei ole omavahel ühendatud ühtede ja samade kaablitega ning võivad üksteisest isegi väga kaugel asuda.
- metamärk Märke '*' ja '?' kasutatakse metamärkidena, mis võivad tähistada ükstaspuha mida. '*' tähistab suvalist arvu märke, sealhulgas ka 0 märki. '?' tähistab täpselt üht märki. Metamärke kasutatakse sageli regulaaravaldistes.
- metaklahv klahv klavituuril, mis asetseb tavaliselt alumisel real, suurest tühiku klahvist vasakul. Erinevad süsteemid tähistavad seda klahvi erinevalt. Enamlevinud on selle Windowsi tähistus (Windowsi klahv) ehk siis sellel klahvil on mingi Windowsi logo. Seal võib esineda ka mõne muu OS logo.
- aken Võrkudes tähendab aken suurimat andmekogust, mida saaja on mis tahes ajahetkel võimeline vastu võtma. Graafilises töökeskkonnas tähendab aken riskülikut, mille sees töötab mingi rakendus ja mis tavaliselt koosneb tiitliribast, menüüst, olekuribast ning rakenduse tööalast.

aknahaldur

Programm, mis vastutab graafilise töökeskkonna välimuse ja tunnetuse eest, tegeldes akende ribade, raamide, nuppude, juurmenüüde ja mõningate kiirklahvidega. Ilma aknahaldurita ei oleks ka virtuaalseid töölaudu, võimalust akende suurust lennult muuta, neid liigutada jne.

töötsoonidevahetaja

Väike aplett, mis võimaldab liikuda virtuaalsete töölaudade vahel. Kannab ka nimetust pager (vahel tõlgitud ekslikult ka kui peiler).